NOVICE
kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **X.** V saboto 24. julia (sredoletna) 1852. *List* **59.**

Ogled kmetijstva na Angleškim.

(Dalje.)

Podnebje.

Podnebje (Klima) na Angleškim se vsim stvarém dobro prilega. Priča tega je močno in lepo ljudstvo, ki ga vidimo na Angleškim in tolikanj izverstnih in žlahnih sort konj, goved in ovác, s kterimi je Angleško blagodarjeno. Vse sadje dozorí ondi do dobriga, le breskva, kostanj in grojzdje ne.

Zima je na Angleškim tako mehka, da cedrovo drevó iz Libanona (bele gore) tukaj tako veliko zrase, kakor morebiti v Sirii ne, kjer je domá; več plemén lavóra in druzih na gorko navajenih rastljín vidimo tù pod milim nebam veselorasti. Zato pa kmetovavci zamorejo celo zimo na polji delati, — zato ostane večkrat tudi pozimi živina pod milim nebam na travnikih, — zato nimajo Angleži nikjer pečí, ampak le kamíne, in večidel ledú, ki ga potrebujejo, se mora pripeljati iz druzih dežel na Angleško.

Poletje pa je veliko manj gorko, kot na priliko, pri nas, zato ne morejo ondí nobene rečí kot drugi sad vsejati, — zato kosijo mèrvo še le maliga serpana (julia), ječmen in pšenico žanjejo sred veliciga serpana, ovès pa še le konec tega mesca ali mesca kimovca, ali celò mesca oktobra.

Sred veliciga serpana (augusta) je cvetel še le krompír, grah in kostanj; v Škocii (deželi Angleškiga) je bilo na polji še vse zeleno in poleg Karstaira so ravno mervo domú spravili.

Kmetovanje na Angleškim.

Malokteri posestnik obdeluje svoje zemljiše sam, ampak večidel vsa zemlja je na Angleškim v rokah najemnikov ali štantarjev, ki jo imajo na Angleškim večidel na **10** let, v Škocii na **15** do **21** let v najemu. Odpové se najèm v Škocii od obéh straní eno leto pred, in scer **26.** majnika ali **22.** listopada, — na Angleškim pa pol leta pred, o svečnici ali o sv. Mihelu.

Kdor hoče kako zemljiše v najèm vzeti, mora večidel skazati, da ima za vsak ondašnji oral (ki je nekoliko manji od našiga) **50** do **100** gold. premoženja. Gospodar prepustí najemniku le zemljiše in prazne poslopja; orodje prevzame novi najemnik od poprejšnjiga po ceni, kakor se pogodita.

Najemnina je različna po legi in lastnosti zemlje; sploh plača najemnik na Angleškim za oral **33** fl. **20** kr., v Škocii **40** fl. Odrajtuje se najemšina navadno v denarji, malokterikrat v blagu. Kar zemljišni davek vtiče, plačuje najemnik davek za uboge ali celiga sam, ali le polovíco, ali dve petini, davek za ceste in dohodkini davek plačujejo najemniki večidel sami. Večidel predpiše gospodar najemniku: po kteri versti ima zemljo obdelovati, kako gnojiti, koliko živine imeti itd., vendar se najemnik malokdej po tem predpisu ravná, ampak ravna po stari šegi dežele.

Veselo je za popotnika viditi dober stan najemnikov; skoraj vsi so premožni možje; povsod je vse čedno, in v nar lepšim redu vse, kar pogledaš od družine noter do nar manjši stvarice. Pri nas se malokje vidi taka redovnost. Z delavci in pôsli ne ravnajo ondot gospodarji kot z živino, ampak lepo in prijazno, ker véjo, da mu delavec pomaga kruh služiti. Pa tudi za dušni blagor poslov in delavcov skerbijo gospodarji zvesto, ki se ob nedeljah po več ur vsedejo med nje in jim sv. pismo beró in razlagajo, ktero popotnik v stanici vsaciga gospodarja in vsaciga delavca najde.

Kako dobro se tako ravnanje s pôsli pri delu splačuje, bomo slišali na drugim mestu.

(Dalje sledi.)

Našim deželanam,

ki ne véjo: kaj je toča, in jo copernicam pripisujejo, s pristavkam: kaj *Valvazor* od starih Krajncov o tem piše.

Po več krajih se sliši letos, da je toča bíla. Žalostno je tacih nesreč slišati, ki pripravijo marsikteriga, kteriga hudo zadenejo, na beraško palico, — zalostno je pa tudi slišati, da je še dan današnji dosto ljudí, kteri nimajo praviga zapopadka od toče, in jo copernicam pripisujejo, in celo Bogu posvečene mašnike dolžijo, da nočejo toče odgnati (panati), kar bi po njih mislih lahko storili.

V tem se spet jasno kaže kot beli dan, kako potrebno je vsacimu človeku poznati izvirek in lastnosti natornih prikazkov, in da že ljudska šola je tisto mesto, kjer se ima ta nauk po domače (populär) mladini razlagati, da se nje um ne otamní z vražnimi in praznimi meglami, iz kterih se tudi včasih odrašeni (in kakor skušnja učí, tudi scer izobraženi ljudjé) več izkopati ne morejo.

Ako se to ne zgodí, bomo vedno med seboj še dosto tacih neumnih vražnih ljudí imeli, kakor so bili stari Krajnci (pa tudi druge ljudstva), od kterih Valvazor v letu **1689** v **3.** delu svojih bukev takole govorí:

„Na Krajnskim rada toča gré, včasih dvakrat, clò trikrat na dan, ki veliko škodo napravi. Pridejo pa večidel hude ure od snežnikov in druzih visocih gorá. Včasih pada toča ko pést, navadno pa kot bob ali lešnjik debela, ktera včasih le za en strelaj dolječ seže, večkrat čez miljo po dolgim in širokim deželo potolče. Krajnska dežela bi bila posebno srečna

in rodovitna zemlja, ko bi je toča tolikrat ne poškodovala in ji vsako leto nar manj petíne pridelka ne pobrala. Vendar ne napravi toča nikdar dragíne ne pri žitu, ne pri vinu, in le tistiga, kteriga zadene, v nadlogo pripravi".

„Prosto ljudstvo meni, da copernice točo delajo, zato začnó z vsimi zvonovi zvoniti, ko se huda ura bliža. Da je zvonikar (mežnar) vedno za zvonenje pripravljen, morajo on, ali njegova žena ali njegovi otroci ali kakošen hlapec noč in dan zmiraj v zvoniku na straži stati, da berž, ko se kakošen čern oblak prikaže ali se začne bliskati in grometi, začnejo z vsimi zvonovi zvoniti".

„Če pa hudo treska, se morajo duhovni, naj bo ponoči ali podnevi, iz farovža podati in se brez odloga pred cerkev na pokopališe vstopiti in oblake blagosloviti. Ako bi se branili to storiti, bi bili v nevarnosti, da bi kmetje čez nje ne planili, kar se je v letu 1685 v neki fari zares pripetilo, da so neumni kmetje fajmoštra dolžili, da je vzrok toče, in ga hotli pretêpsti, ako bi jim ne bil ponoči všel; gospôska je scer neumne rogovileže zavoljo tega ojstro kaznovala, pa kaj pomaga, ker kazin ne zatare prazne vére!"

„Rêči pa moram, da so bili nekteri duhovni večkrat te prazne vére sami krivi, ker se je slišalo, da so nekteri svojim farmanam obetali, dokler bojo oni pri njih, ne bo njih fare toča zadéla, ali pa so jim rekli, če so hudi oblaki brez škode se memo njih fare vlekli, da so oni točo pregnali. Če se je zares primerilo, da ene leta ni toče v tistim kraji bilo, se je vkoreninila pri nekterih kmetih ta neumna vraža, in če je drug fajmošter za unim prišel in je k nesreči toča tisti kraj potolkla, so nedolžniga pošteniga fajmoštra dolžili: češ! če so uni fajmošter znali točo odvračati, zakaj pa ta ne?"

„Taki kmetje so po tem takim enaki ajdovskim mestnikam Kleoniškim, ki so ob času Seneka živeli, od kterih se piše, da so imel. čuvaje postavljene, ki niso imeli nič druziga opraviti, kakor toče čakati. Ako je tak čuvaj znamnje dal, da je toča blizo, so berž aldovali (ofrali) svojim ajdovskim bogovam nekoliko kervi; premožniši so zaklali jagnje ali pšè, ubogi pa so se vbodli v perst, da jim je nekoliko kervi iztêklo, s ktero so se nadjali jezo serditih bogov potolažiti, ki so jim točo poslali. Ako je pa pri vsem tem toča vendarle polje pobíla, so poklicali čuvaja pred sodbo in ga hudo našeškali, da ni toče pregnal".

„Krajnski kmetje pa posebno zato v svoje fajmoštre tišijo, da bi z blagoslovenjem hudo vreme krotili, ker mislijo, da toča pride le od hudiča ali copernic".

Tako piše Valvazor v letu 1689.

Žalostno je, da skoraj 200 let ni premoglo neumnih vraž popolnama zatreti!

Če bi se v ljudskih šolah po deželi le to bralo, kar je bilo leta 1845 v „Novícah" v kratkočasnih pogovorih o natornih prikazkih lepo in umevno razlagovano, — če bi v vsaki hiši po kmetih le ene bukve „Blaže in Nežica v nedeljski šoli" bile in bi se bralo, kar kratko in dobro pisano od „čare ali copernije" v njih stojí, bi bil dobiček velik za omiko ljudstva in za pregnanje neumniga praznovérstva.

Namest druge razlage: kaj je toča? podamo bravcam iz omenjenih ljudskih bukev sledeče:

„Iz močirne zemlje in vôd neprenehama sopúh pod nebó vstaja, kakor iz lonca na pokrivalo, kedar vôda vrè. Za to vidimo, kako se ob deževji iz jezer in gôr megla vleče, ter se krog hribov nabéra. Poletno jutro se ravno tak sopúh po travi in rožah svetlí, kakor nar gorši zlato in srebro. Pravimo da je rosa".

„Kar rose zelenje ne popije, sonce pod nebó potegne. Je sapa hladna, kakor spomladi in v jeseni, postane rosa slana ali mraz".

„Čistih megel ne vidimo. Je pa pod nebam hlad, se zgostijo oblaki, sami vodeni mehurći, tako lahki da plavajo. Težeji ko so oblaki, nižej stopijo. Greš na Golovc, ali k sv. Urši, ali clò na Triglav, bo tebi sonce sijalo, kedar se v dolini bliska in gromí. Se megleni sopúh v kaplice nabere, začne naškrapati, kakor krop iz pokrivavke. Pozimi megleni sopuh pod nebam zmerzne, kakor na vodi srež ali pa rože na oknih. Lepe bele capice padajo, in mi pravimo, da je sneg".

„Se poleti megleni sopuh pod nebam v kaplice zbéra, pa hladen veter potegne, in jih blisk pa burja nažene, hitro se stemejo, roglata toča peliska ter potolče, kodar jo veter potegne. Veter las pod nebo zanese, ki se kaple dežja prime, primerzne in se v toči najde, pa ne od copernic".

Po ravno tisti pravici bi mogli tedaj tudi dež, roso, slano in sneg copernicam pripisovati, kterih nikjer ni, kakor le v glavah bedakov.

Naj bi ne bilo to zastonj rečeno!

Potovanje po Laškim.

Spísal M. Vèrne.

5. pismo.

Dragi prijatel!

V Pezaru.

Drugi dan, 12. rožnika, sim se zgodaj v Čezeno vzdignil. Sred poti je Forlimpopoli, obzidano mestice, ki šteje do 5000 duš, in nekoliko dalje proti Čezeni se vidi na desni verh griča kake pol ure od ceste mestice Bertinoro, ki ima tudi svojiga škofa. Tod so škofíje tako pogostama, kakor pri nas fare.

Čezena je precej veliko, pa vmazano in nič kaj prijazno mesto, ki šteje čez 10.000 duš. Na jugozahodni strani so griči in hribje srednje visokosti, ki prav do mesta sežejo, in pred mestam teče precej široka reka, ki se ji „Savio" pravi. Od tod sta bila papeža Pij VI. in VII., ki ju je Bog o silnih časih z veliko žalostjo in britkostjo obiskal.

V Čezeni so imeli ravno živinski somenj. Volov je bilo skup kacih 4—500, in sicer tacih, de nisim nikdar lepših vidil. Vsi so bili beli ali sivkasti kakor ogerski, dobro rejeni, debeli, in snažni in očejeni, in nekteri tudi zalo okinčani ko dekleta, de jih je bilo veselje gledati. Ovác je bilo tudi veliko, prešičev pa malo. V tem so se mi Lahi močno prikupili, de živino skerbno redé, ž njo lepó ravnajo, jo zmiram snažno imajo in je ne pretepajo kakor drugod. Če je voz le nekoliko težek, že po dva ali tri pare vprežejo, kar je pa tudi za to treba, ker imajo vozove in drugo orodje še silno okorno in le na debelo izdelano, mende kakor nekdaj ob časih nekdanjih Rimljanov. Vôle gonijo kakor pri nas konje; z neko železno opravo jim namreč kakor s kleščami nosnice oklenejo, in z vervjo, ki se tiste železne naprave derží, jih vodijo in sučejo, kamor hočejo, kakor konje z berzdo.

Sred poti med Čezeno in Riminam (Rimini) je Savinjano, velik lep terg, ki šteje do blizo 4000 duš. Po sreči sim se bil tù vstavil. Ko po tergu okoli postopam, pridem do mosta, ter precej vidim, de ni delo novih časov, ampak de so ga hrabri Rimljani sozidali; de je pa potok pod njem iz stare zgodovine znaniga

iména, nisim še védil; kmalo pa najdem na mostu napis: „Pontem subterfluente Rubicone“ &c. — Potok je tedaj Rubikon — tisti Rubikon, pri kterim je še celò Juli Cezar dolgo premišljeval, če bi šel čez-nj ali ne. Zdaj je revež skoraj brez vode, poln peska, ki ga voda o povodnjih po dolgim dežji iz hribov donaša. — Pot naprej v Rimin je prav prijazna; na levi lepe ravnine se vidi morje, na desni pa so pred visocimi gorami zali gričkí.

Opoldne sim prišel v Rimin. Rimin je zalo mestice, kak strelaj od morja, ki ima 16.000 duš in nekoliko prav lepih poslopij. Nekdanji Rimljani so to mesto Ariminium imenovali, in takrat je bilo gotovo mogočnejši ko dandanašnji, posebno pod cesarjem Augustam, kterimu so Arimińčani velik častljiv oblok sozidali, ki, desiravno poškodovan, še vedno krasno stojí. Na tergu stojí tudi še po koncu velik kos marmeljna, o kterim terdijo, de je Juli Cezar na-njem stal, ko je čete svojih vojakov zoper nevredne gospode v Rimu dražil in vnemal.

Riminu ravno nasproti je visok hrib, in na njem starodavna, povsod znana ljudovladíja „San Marino“. Silno me je mikalo gor iti, tudi to majhno, pa nar stareji današnjih europejskih deržav ogledat; pa sim se moral tovaršama vdati, ki sta le naprej hitela. Tri ure je iz Rimina na verh hriba; več ko pol poti pelje cesta po lepi, rodovitni, skerbno obdelani ravnini, potem se pa za hribam kviško víje. Od te straní proti Riminu je pa tako stermo, de bi mende še koza gor ne prišla.

Rad bi bil vidil, kaj San-Marinčani pridelujejo in s čem se živé, ker imajo na primero le malo prostora. Mestice „San Marino“, ki je poglavno mesto in malo de ne cela ljudovladíja, leží prav na verhu hriba, pa se iz takrajne ravnine ne vidi, razun velike cerkve, ki je prav na robu sterme straní hriba na živi steni sozidana. Cerkvene tla so tudi živa, gladko poklepana skala brez druziga tlaka.

Popoldne sim se čez Katoliko, terg ali marveč veliko vas, v Pezar (Pesaro) peljal. Nekdaj je bilo tod zlo nevarno, in se je pogostama od razbojnikov in tolovajev slišalo. — Od Katolike naprej ne pelje cesta več zmiram po ravnim, temuč se semtertje prek gričev po klancih víje.

V Pezar sim prišel, ko je bilo že tama. Mesto (nekdanje Pisaurum), ki šteje do 12.000 duš, ima prav lepe cerkve s krasno slikanimi podobami, ki jih visoko čislajo. — Posebno lepa je štirna na velicim tergu. Tudi še druzih lepih poslopij je veliko, kar kaže, de so ljudjé tukaj premožni.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Poljski glasbenik, g. Ant. Kocipinski, ki je bil nekoliko časa na Dunaji, in se je zdaj skoz Prago, Lipsio, Berolin in Krakavo v svojo domovino vernul, namreč v rusko Podolje, si je namenil svoja dela izdati pod naslovom: „Spiewy Slowianskie“ s poljskim, ruskim, serbskim in českim tekstom.

* Na Dunaji je prišla te dni na svetlo česka knjižica pod naslovom: „Novybrana česka Pokladnice všeh v životě občanskem zapotřebnych pisemnosti, od Terebelskega. Velja 30 kr.

* Te dni pride iz Pospišilove tiskarnice v Pragi pervi zvezek českih narodnih pesem, nabrane od Jaromira Erbena.

* Pri ravno tem knjigotiskarju se tiska podunavska povest „Kirdžali“ od Mahaela Čajskovskega.

* Pater Natanael Stojanov, s pravoslavnega Zogravskega samostana na sveti Gori na Bulgarskem, je prišel v Prago iz Ruskega, kjer je potoval. Natanael je zveršil svoje nauke v Kievi in v Moskvi in se bo zdaj na sv. Goro vernul. Kakor se pripoveduje, je v gerških in bulgarskih samostanih na sv. Gori mnog zaklad staroslovanskega pismenstva. S temi spisi slovanski svet soznaniti, se bo Natanael verlo trudil.

* Pop ruskega poslanstva v Berolinu, Sokolov, je znano nemško dogodivščino Beckerovo v rusko prestavil.

* Černogorski knez Daniel Petrović je že iz Petrograda čez Terst domú šel.

* Bulgarski profesor Pietkiewic potuje po ruskem ondi bogoslovne učilnice pregledovat.

* V Lvovu izhaja poljski časopis „Przyjaciel domowy“, kteremu se tudi podobe prikladajo; pečá se z vsim, samo s politiko ne. Naročnína znese 3 gold. in 40 kr. za celo leto s poštnino vred; pride vsak teden enkrat na celi poli na svitlo.

* Lumir naznani, da so bili štirje Waldsteini českí pisatelji. Prinese prav krasno česko pesem iz šestnajstega stoletja, ktero je Burian Waldstein zložil; prepisana je iz neke česke knjige, ki je v dvorni knjižnici v Stockholmu, ki je bila dozdaj neznana. Razun Buriana so sledeči trije: Juri Waldstein, ki je z Matijem iz Luznie pisal in natisnuti dal naznanilo o zmagi pri Budimu v letu 1541 v českem jeziku; Wilhelm Waldstein iz Stepanic je prestavil pervi del knjige o zaničevanju posvetne nečimernosti v česko. Prestava je prišla v Pragi pri Burianu Baldu v letu 1589 na svitlo. Hinko Waldstein iz Dobravic je imel na svojem gradu dobro vredjeno tiskarnico, kjer je več českih knjig od njega samega sostavljenih v letu 1610 na svitlo prišlo.

Slovensko slovstvo.

Oče grof Radecki, c. k. maršal. Popisal Fr. Malavašić. Z jeklorezom. V Ljubljani 1852. Natisnila Rozalia Eger. Na prodaj pri J. Giontinitu; cena 20 krajc.

Z veseljem smo sprejeli imenovano knjižico, ktera po domače popisuje življenje maršala Radecki-ga, kteriga njegovi vojaki navadno le svojiga „očeta“ imenujejo. Slovencam že zdavnej dobro znani písatelj gosp. Malavašić se je tega znamenitiga dela lotil in ga hvalevredno doveršil, tako da zamoremo napovedano knjižico vsacimu bravcu kot prijetno berílo živo priporočiti. Kar se prav lepo natisnjeni knjižici (kteri bi le enmalo bolj beliga papirja in terdnejšiga vezka privošili) še posebno dobro prileže, je pridjani obraz, ki je slavnimu starčku vès podoben. Kdor ima tedaj te bukvice, ima za majhin denar življenjopis in obraz tistiga moža, ki je nam vsacimu dobro znan in čigar imé bo slovélo v zgodovini Austrie na vse véke.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Vipavske doline 17. julia. Vreme se letos čudno vêde. Ko se iz druzih krajev od dežja in celò toče sliši, pripeka pri nas vedno sila vročína. Dežja že 4 tedne nismo imeli, in kakor hitro se megle Čovnu in Nanosu bližajo, privihrá naglo borja, in v malih trenutjih vse razpodí. Solnce pripeka podnevi, da hoče vse sožgati; vendar so nočí hladne, tako da tudi rôsa pada, kar tukaj ni navadno; še nobeno poletje nisim tukaj toliko rôse vidil, kakor letos. To je uzrok, da poljski pridelki niso še suše in vročine popolnoma poginili. Pomladi smo se dobre in bogate letine nadjali, vendar bo le pičla. Sočivja so opešale suše, posebno fižola se ne bo še za séme pridelalo; tudi turšica, tukaj poglavitno žito, je zavolj suše in vročine v rasti zastala in malo klasja kaže. Od sadja smo imeli češinj in marelic dovelj, hrušik in jabelk je malo; perve smokve „cvet-

nice", se zavoljo suše na drevesih sušé in odpadajo. Sena je bilo srednje; pšenica in ječmen sta se dobro obnesla, tode ju tukaj malo sejejo. Breskve lepo kažejo, in tudi vinska terta nam letos veliko sladkiga vina obeta, pa ji že neki sovražnik iz zahoda protí; sliši se namreč (Bog daj! da bi res ne bilo), da se je plesnôba na tertih že pri Černičah pokazala. Vendar je vinska cena zadnji čas močno padla; ko se je še pred enim mescam kvinč srednjiga vina (60 bokalov) po 13 in celò po 14 gold. plačevalo, se zdaj veliko boljši kaplica po 11 gold. in še ceneji dobí, ker je vina tukaj še dovelj, in se tudi o kacih dvéh mescih že novo pričakuje. Zvedeni vinoredniki pravijo, da se bo v 14. dnéh že mehka jagoda našla.

V broji 322. časopisa Dunajskiga „Wanderer" smo brali, da bojo bregove ob Savi na Koroškim (!!) popravljali. Běs te plentaj! da še izobraženi pisavci tako imenovanih „velicih" časopisov tako malo védnosti v zemljopisji imajo, da ne véjo, kje Sava, nar veči reka za Donavo na Austrianskim teče, kar vendar vsaki učenec perve latinske šole vé, ali bi saj vediti moral.

Iz Loške doline 18. julia. Ko sim ravno v Novícah od velike nesreče bral, ktero je toča 6. dan tega mesca tudi v naši fari poleg Loža naredila, se spomnem vraž, ktere so še med mnogimi prebivavci naše fare. Če toča polje potolče, pravijo nekteri babjovérci, da so duhovni tega krivi, ker nočejo toče „panati". Nevednost take ljudí tako delječ pripravi, da se še clo čez duhovne gospode hudujejo, in jih obrekujejo, ako se primeri, da se je kaka nesreča po toči zgodila. Žalostno je, da ljudjé sedanji čas še v taki tamoti živé. Kaj je vzrok tega? Starši in drugi bedaki in sleparji že dostikrat otrokam take neumnosti pripovedujejo, kar se jim tako vkorenini, da potem vsako podučenje brez prida ostane. Živa potreba je tedaj, da bi se že otroci v ljudskih šolah naravoslovskih rečí podučevali, da bi vedili: od kod da toča pride in kako se naredí, da bi potem odrašeni tacih praznih vér obvarovani bili, ktere dostikrat poštene, pravične in pobožne ljudí ob dobro imé, čast in spoštovanje pripravijo. D—n.

Iz Ljubljane. V „Graškim časniku" smo brali unidan številopis ljudskih šol na Krajnskim, iz kteriga zvémo, da v letu 1851 je bilo na Krajnskim 7 glavnih ljudskih šol (v Ljubljani, Idrii, Novimmestu, Kamniku, Postojni, Krajnji in Loki), 94 nižjih ljudskih šol in 4 dekliških, ktere se po učilnim jeziku zamorejo razdeliti v 11 nemških, 61 slovenskih, 33 pa nemško-slovenskih. Iz 1678 vasí so otroci v šolo hodili, iz 1721 vasí pa ne; po celim Krajnskim se je štélo 57.629 za šolo vgodnih otrok, izmed kterih jih je pa le 12.296 v šolo hodilo, tedaj jih 45.333 brez šolskiga podúka ostalo. Slišati, da tolikšno število otrók brez šolske izreje ostane, je zares grozno žalostno; v ti žalosti nas le to tolaži, da vémo, da veliko odrašenih v nedeljske šole hodi, ki niso imenovanim šolam prištete, in da so v več krajih tudi ob delavnikih šole, ktere niso vverstene imenovanim redovnim šolam, v kterih iz čisto proste volje za šolstvo vneti duhovni gospodje — slava jim — otroke obojniga spôla učé, in se brez vsiga plačila in brez da bi še svét za to vedil, trudijo za povzdigo ljudske omíke, ktera je krepka podlaga praviga blagostanja vsacimu narodu. Naj bi se kmalo te tihe šole povzdignile v očitne redovne v ktere bi hodili vsi otroci, ki so po postavi zavezani, v šolo hoditi, in veselo se bo kmalo razodel velik prid šolskiga podúka v mnogih zadevah in gotovo tudi pred sodnicami, ktere nam dokazujejo, da vedel hudodelnikov na Krajnskim je po številu tacih, ki ne znajo ne brati ne pisati. Kjer pa številke govoré, ne veljá noben če še tako zvit zagovor; take številke so železne priče: kako potrebno je, tudi gledé na obnašanje človeka, šolsko podučenje.

Novičar iz mnogih krajev.

Od daljniga potovanja svitliga cesarja, kteriga povsod z nar večimi slovesnostmi sprejemajo, se zvé, da se je 17. dan t. m. iz Zemuna na parobrodu memo Beligrada peljal, kjer so bili na bregu turške strani turški in serbski vojaki postavljeni; iz terdnjave so pokali topovi v pozdrav cesarja; Serbski knez, turški paša iz Beligrada, general Knićanin in mnogi drugi serbski in turški častniki, ki so se poklonili cesarju v Zemunu, so ga spremili do Pančove, od kodar se je naprej v Belo Cerkev in Oršovo peljal, povsod veselo in častno sprejeman. Na Horvaško pride neki mesca oktobra; 1., 2. in 3. ostane v Zagrebu, odtod bo šel v Karlovec in v Reko. — Iz Petrovaradina je svitli cesar 3000 fl. podaril revnim Bosnjakam, ki so domačijo zapustili in jo v Sirmio pobegnili. — Vradni Dunajski časnik je razglasil te dni deržavni račún pretečeniga leta 1851, to je, vse dohodke in stroške celiga cesarstva. Dohodki od davkov in druzih prejemšin so znêsli skupej 223 milionov in 252.038 fl. (tedaj za 28 milionov in 955.581 fl. več ko v letu 1850); med davki naravnimi je donesel zemljišni davk 58 mil, 684.661 fl., hišni davk 7 mil. 371.944 fl., pridobitni davk 4 mil. 45.860 fl., dohodkini davk 3 mil. 704.957 fl.; — med nenaravnimi davki se je nabralo vžitniga davka 25 mil. in 55.640 fl., na colu 19 mil. 913.315 fl., iz prodaje solí 28 mil. 677.167 fl., za tobak 13 mil. 532.458 fl., od kolka (štempeljna) in taks 15 mil. 758.968 fl., od loterije 3 milione 663.907 fl., od druzih nenaravnih prejemšin čez 2 miliona; — čisti dohodki od deržavniga posestva, železnic in rudninstva so znêsli čez 6 mil. 610.485 fl.; — izverstni dohodki so znesli čez 17 milionov, med kterimi je 15 mil. 341.449 fl., ki jih je Sardinec plačal za vojskino odškodníno. Redovni stroški so znesli v vsim skupej 257 mil. 558.370 fl., neredovni pa (za pripravo na vojsko zoper Prusko v jeseni leta 1850 in odpravo armade na Nemško mejo in za povračilo vojnih stroškov Ruski vladi za pomoč na Ogerskim leta 1849) so znesli 20 mil. 862.100 fl. Med redovnimi stroški pade na deržavni dolg čez 52 mil., za cesarsko hišo 6 mil., za potrebe ministerstva vunanjih oprav čez 2 mil., za ministerstvo notranjih oprav čez 26 mil., za ministerstvo vojašine čez 111 mil., za ministerstvo denarstva čez 20 mil., pravosodja čez 17 mil., bogočastja in šolstva čez 3 mil., kupčijstva čez 12 mil., kmetijstva 316.675 fl. Po vsim tem so bili preteklo leto stroški za 55 mil. 168.432 fl. veči kakor dohodki, za 1 mil. 216.159 fl. pa manjši kakor v letu 1850. V tem letu je bilo od ene strani več stroškov, ki so kot kapital naloženi, kteri bo pozneje vsako leto dobre činže donašal in dohodke množil, — od druge strani pa je priprava na vojsko čez 18 milionov snedla, kterih letos ne bo. — Iz Banata se slišijo vesele novíce, da se bo veliko žita pridelalo. — 13. tega mesca so tergali v Würzburgu na Nemškim v vertu bolnišnice pervo zrelo grozdje. — Ob volitvah poslancov na Irskim so se grozno žalostne rečí godíle: protestanti in katoličani so se bíli, strelali, eden druzimu hiše in cerkve poderali, tako da jih je mogla armada s silo pomiriti.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*